

สิทธิผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

วันที่ ๑๕ มีนาคม เป็นวันสิทธิผู้บริโภคสากล (World Consumer Rights Day) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง การเคารพปกป้องสิทธิของผู้บริโภคเพื่อความเป็นธรรมที่ผู้บริโภคควรได้รับ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคเช่นกัน โดยตลอดที่ผ่านมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคไว้ ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและมีความเหมาะสมตามยุคสมัยจากกระแสสังคมในปัจจุบัน จากการบริโภคที่มีรูปแบบ ลักษณะ ประเภทที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคไว้ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

มาตรา ๕๗ บัญญัติว่า สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคมิได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องบัญญัติให้มีองค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค^๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๖๑ บัญญัติว่า สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคมิได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ให้มีองค์การเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์การอิสระดังกล่าวด้วย^๒

^๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐, มาตรา ๕๗ วรรค ๑ และวรรค ๒

^๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐, มาตรา ๖๑ วรรค ๑ และวรรค ๒

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๔๖ บัญญัติว่า สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง
บุคคลย่อมมีสิทธิรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ
ของผู้บริโภค

องค์กรของผู้บริโภคตามวรรคสองมีสิทธิรวมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระ
เพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้
หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งอำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงิน
จากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ^๓

จะเห็นได้ว่าภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมาได้มีการผลักดันประเด็นการคุ้มครองผู้บริโภค
โดยเริ่มจากการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามที่กฎหมายบัญญัติ ตลอดจนการให้มืองค์กรเพื่อการคุ้มครอง
ผู้บริโภคที่เป็นอิสระ ปราศจากการถูกรับงำใด ๆ ซึ่งรัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกด้านต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ
ในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคควบคู่ด้วย จากอดีตถึงปัจจุบันโดยความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิ
ของผู้บริโภค และมืองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองผู้บริโภค

อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีความแตกต่างกับรัฐธรรมนูญ
ฉบับก่อน ๆ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับก่อนได้กำหนดการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคและจัดให้มืองค์กรอิสระ
ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่เพียงให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตรา
และการบังคับใช้กฎและกฎหมาย และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภครวมทั้งตรวจสอบ
และรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๖ ได้กำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะรวมตัวกันเป็นองค์กรของผู้บริโภคซึ่งอาจมีจำนวนมาก
ตามลักษณะ ประเภท หรือชนิดของการบริโภค ซึ่งทำให้ผู้บริโภคสามารถรวมกลุ่มผู้บริโภคตามลักษณะการบริโภค
อย่างเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน แยกกันเป็นองค์กร ๆ ตามความสมัครใจ ไม่ถูกบังคับให้ต้องรวมกันเป็นองค์กร
เพียงองค์กรเดียว และเมื่อมีการจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคแยกจากกันแล้ว รัฐธรรมนูญได้คุ้มครองสิทธิให้องค์กรเหล่านั้น
สามารถรวมตัวกัน ก่อตั้งเป็นสภาองค์กรของผู้บริโภคที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ
ของผู้บริโภค^๔

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐, มาตรา ๔๖ วรรค ๑ ถึงวรรค ๓ และมาตรา ๖๑

^๔ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (๒๕๖๒). ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตรา ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐. (น. ๖๗). กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร